

دروستکردنی شارن به غدا:

ناوی به غدا له چی هاتوو؟ کی لیسترنج رۆژه لاتناس ده لیت : ((ناویکی فارسی یه بغ + داد واتاکه ی عطیه الله) به خششی خوا یان (اسسها الله) خوا دایمه زران دووه (بغ) واتا الله (داد یان داد) واتا دامه زران دن)). میژوونوس المسعودی ده لیت: ((ناوه به که ی ئارامیه به مانای (بیت الغنم) واتا مالی مهرو مالآت دیت)).

أبو جعفر ناوی نا (مدینه السلام) شاری ناشتی و (جنة الخلد) به هه شتی نه مر وه (وادی دجلة) شیان پی ده گوت یان (وادی السلام) که میژوونوس الخطیب البغدادي ناوی هیتاوه وه یان له ناوی خوا (السلام) هاتوو وه شاره که چه ندین ناوی تر و لیکدانه وهی تری هه یه وه کو الزوراء بیبری قول (کوانه)، المدورة بازنه ی به هوی که وانیه پلان و نه خشه که ی، (مدینه المنصور) که به ناوی أبو منصور کراوه. جگه له مانه ش له گلینه قورینه کان و له نوسراوه کانیدا له سه رده می حمورأبی باس له ناوی شاریک کراوه به دارشته ی (بکدادو). وه له نوسراویکی گلینه بی که بۆچاخی کیشیه کان ده گهریته وه باس له شویتنی به غداد کراوه به ناوی (بکدادی) هاتوو.

هۆکاری بنیادنانی شاری به غداد:-

ئاسوده نه بوون و دلنیهان بوونی أبو جعفر المنصور بوو له رووی سیاسیه وه له هاشمیه ی کوفه و ئه نبار به هوی نه بوونی هۆکاری پارێزگاری کردن و نزیککی له کوفه ی عه له وه یه شیعه کان.

هۆکاری هه لپژاردنی ناوچه که:-

ئاوه دان کردنه وهی هه ردوولای دجله له ناوچه که یدا که چوار ناوچه ی کشتوکالی ده وریدا بوو (بوق و کلواذی و قطریک و بادوریا)، که ناوچه یه کی کشتوکالی بوو بۆ فه راهه م بوونی خۆراک به ئاسانی به هوی ئاو.

ناوچه که که وتبووه ناوه راستی عیراق که میژوونوسان ده لیتن یه کیک له نزیکه کانیه به أبو جعفری ووتوو: ((تۆ له ناوه راستی به سره و واسط و کوفه الموصل و سواد و مه ککه ی و نزیککی له ووشکایی و ده ریا و چیا)).

بایه خی ناوچه که له رووی بازرگانی که بازرگانه کان له هیند و چین ده هاتن بۆ ناوچه که له ریگه ی ده ریا له ریگه ی به سره و بازرگانه کانیه رۆم و شام و جه زیره ش که شتیه کانیه له دجله و فورات تیبه رده بوون.

ناوچه که ده وره درابوو به رووبار و که ناله کان، که وتبووه نیوان رووباری دجله و فورات و شویتنگه یه کی ستراتیژی گرنگی هه بوو وه کو به أبو جعفر ووتراوه: ((تۆ له نیوان رووباره کانیه، دوژمن پیت ناگه ن ته زها به سه ر پرد نه بی یان قه نته ره نه بی، جا ئه گه ر پرده که ت پچراند و قه نته ره کانیش تیک به دیت، دوژمه کانت

پیت ناگهن)). له باربوونی کەش و ههواکهی و خوۆشی ئاو و ههواکهی و مام ناوهندی بوونی به بهراورد له گهڵ کوفه و ئه نبار.

نه خشه ی پلانی شاره که:-

- ۱- ماوه ی بنیادنانی له سالی ۱۴۵ تا ۱۴۹ ك بوو.
- ۲- شیوه ی بازنه یی داترا بوو.
- ۳- چه ندين ئەندازيار و خه لکی زانا له بنیادنه رو رووپیو و کارساز و خاوه ن شاره زایی له خه لکی شام و الموصل و به یه و کوفه کاریان تی کردوو.
- ۴- دوو شوره له دهووری دابوو، وه له دهووری شووره کهش چال و خه ندهق هه بوو له خشتی سووره کراو.
- ۵- چوار ده رگای هه بوو له هه ر چوار ده رگاشی پاسه وانی هه بوو وه ده رگا کانی شی ئاسنی بوون و کاریگه ربوو به شاری (ئه کباتان) هه مه دان له بنیادنانی شوهره کان و شیوه بازنه که ی.
- ۶- نزیکه ی سه د هه زار کریکاریان کاریان تیایدا کردوو، هه رچه نده زیاده روپی تیایه به لام ئەم ژماره یه میژوونوسان ئاماژه یان بو کردوو.
- ۷- رووبه ره که ی ۱۷.۷۱ مه تر بووه به یی یه کیك له سه رچاوه کان.
- ۸- تیچوونی ۴.۸۳۳.۰۰۰ دره هم بووه.
- ۹- جیا کردنه وه ی شوینی دانیشته وانه کانی له فه رمانه و او کار به ده ستان.
- ۱۰- له دلی شار کۆشکی زییر (قصر الذهب) ی لی بنیادنرا و له ته نیشتی مزگه وتی (المسجد الجامع) و له ده وریدا خانووه کانی بنه ماله ی عه باسی و پاشان دیوانه کانی ده ولت (الرسائل ، الخراج ، بیت المال ، الجند ، خزائن السلاح) .

ده رگا کانی:-

- ۱- ده رگای شام له باکوری روژئاوا.
  - ۲- ده رگای به سه ره باشوری روژه ه لات.
  - ۳- ده رگای خوراسان باکوری روژه ه لات.
  - ۴- ده رگای کوفه باشوری روژئاوا.
- بازاریش له سه ره تا له سه ر ریگای سه ره کی به غدا دروست کرا، پاشان بازار و خاوه ن پیشه کانی برده ده ره وه ی به غدا به هۆی باری ئەمنی بو ناوچه ی که رخ، و مزگه وت و بازاریشی بو پیشه وهران به یی پیشه کانیان بۆیان دروست کردن. پاشان أبو جعفر سه ربازگه یه کی سوپای عه باسی له سالی ۱۵۱ ك له رصافه ی به غدا (بغداد الشریقه) دروست کرد به (عسکر المهدي) ناسرابوو تا ببیته باره گای کوره که ی (المهدي) و به به غدایشی به سه ته وه به هۆی سی پرد له سه ر رووباری دجله ئەمه ش بو حاله تی ناله باری و ئاژاوه یی سه ربازی

لەسەر بەغدا وکپ کردنەوێ ئاژاوەکانی ناوێخۆ ، جگە لەمەش زەوی بەسەرکردهکان بەخشی و لەسالی ۱۵۹ ک رصافه تەواو بوو لەسەر دەمی خەلیفە المهدی، جێی ئاماژەیه پیش هاتنی ئیسلام کۆشکی ساسانی لێ بوو و پردی هەبوو ، و لادیکی مەسیحی لەلای رۆژئاوای دجلە هەبوو لەگەڵ دیریکی ئاینی مەسیحی .

بە بۆچوونی توێژەر مەبەست لە ئاماژەدان و باسکردنی دروستکردنی شاری بەغدا بۆ ئەوێه، چونکە ئەم بنیاتنانه بوو بە بناغەیهکی بەهێز بۆ برەودان و پیشخستنی شارستانی ئیسلامی ، بوونی پایتەختیکی شیاو گونجاو بۆ خیلانەت و زەمینەیهکی لەباری رەخساند بۆ گەشەسەندی شارستانی، بە تایبەتی بوونی ناوچەیهکی شیاو لەرووی جوگرافی و ستراژی و ئاسایشهوه دەرفەت بە دەسلاتی سیاسی دەدات بەشیوهیهکی باش کاربکات بۆ پیشکەوتنی شارستانی ئەم تیۆرەش پیاده بوو لەسەر شاری بەغدا .